

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญ และมีบทบาทอย่างมากในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ จากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 8.58 ล้านคนในปี 2542 เป็น 14.12 ล้านคนในปี 2552 เท่ากับว่าอัตราการขยายตัวเฉลี่ยต่อปีเท่ากับร้อยละ 6.45 ทำให้ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 2.53 แสนล้านบาทในปี 2542 เป็น 5.10 แสนล้านบาทในปี 2552 เท่ากับอัตราการขยายตัวเฉลี่ยต่อปีคือร้อยละ 10.17 (สำนักข่าวแห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์, 2553 : ออนไลน์) ประกอบกับการท่องเที่ยวภาพรวมในปี 2553 ก็อยู่ในภาวะที่ดีกว่าปี 2552 เพราะมีการขยายตัวของจำนวนนักท่องเที่ยวได้มากกว่า 14.5 ล้านคน แม้จะเกิดวิกฤตการณ์ภายในประเทศ แต่มิได้ส่งผลกระทบต่ออรรถประโยชน์การท่องเที่ยวของคนไทยในภาพรวมมากนัก และสำหรับแนวโน้มสถานการณ์การท่องเที่ยวปี 2554 คาดว่าจะมีรายได้จากการท่องเที่ยวประมาณ 532,000 ล้านบาท หรือ ในอัตราที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.6 ซึ่งจากข้อมูลในข้างต้นทำให้เห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ให้แก่ประเทศไทยเป็นจำนวนกว่าหลายแสนล้านบาทในแต่ละปี (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554 : ออนไลน์) นอกจากนี้รายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีส่วนสำคัญในการช่วยลดปัญหาการขาดดุลการค้าของประเทศ และเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดการลงทุน การจ้างงาน และการกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนและผู้ประกอบการในท้องถิ่นทั่วทุกภูมิภาคของประเทศได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง เนื่องจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสามารถส่งผลให้เกิดการผลิตที่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในสาขาธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เช่น ธุรกิจโรงแรมที่พัก ร้านอาหาร สินค้าหัตถกรรมและของที่ระลึก ดังนั้น การขยายกำลังการผลิตในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดความต้องการแรงงานเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสิ่งที่ตามมาอาจสามารถช่วยลดการว่างงานภายในประเทศ และ กระจายรายได้ไปสู่ประชาชนในท้องถิ่นได้เพิ่มมากขึ้น (พิเชษฐ คุหเพ็ญแสง, 2546)

จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองเก่าแก่ที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน อยู่เหนือสุดของประเทศ ไทย ตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำกก อุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้บนคอยสูงที่สลับซับซ้อน เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำและน้ำตกอันงดงาม รวมทั้งมีประชากรหลากหลายเชื้อชาติ ซึ่งแต่ละชนชาติก็จะ

มีประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นเสน่ห์อีกอย่างหนึ่งที่ทำให้จังหวัดเชียงราย ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะในช่วงฤดูหนาวเป็น ช่วงเวลาที่เหมาะสมที่สุดในการเดินทางไปท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย เพราะบรรยากาศตามคอก ต่างๆ จะหนาวและเย็นสดชื่น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2553 : ออนไลน์) ประกอบกับในแต่ละสถานที่ท่องเที่ยวล้วนมีความเป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่น และมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับจาก นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะความเป็นธรรมชาติของคอกคอง เมืองแห่งวัฒนธรรมล้านนาโบราณของ เชียงแสน ศิลปกรรมของวัดร่องขุ่น และอีกสถานที่หนึ่ง คือ ตลาดแม่สายที่รวมนานาสินค้านำเข้า ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านี้ล้วนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดเชียงรายที่สามารถดึงดูด นักท่องเที่ยวจากทั่วทุกสารทิศให้เดินทางมาท่องเที่ยวได้ (โครงการสำรวจสัดส่วนพฤติกรรม การเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศ (ภาคเหนือ), 2552) แต่อย่างไรก็ตามสถานการณ์ด้านการท่องเที่ยว ของจังหวัดเชียงรายในปี 2552 พบว่ามีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศจำนวน 1,680,248 คน ซึ่งลดลงจากปี 2551 ที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ 1,741,246 คน (กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554 : ออนไลน์) ทั้งๆที่ หน่วยงานต่างๆและภาครัฐได้สนับสนุนแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของ จังหวัดว่าด้วยการขับเคลื่อน ไปสู่การพัฒนาตามวิสัยทัศน์เชียงราย คือ เชียงรายเป็นศูนย์กลาง การท่องเที่ยวของล้านนา (Chiang Rai Capital of Lanna) โดยกลยุทธ์และแนวทางการพัฒนาด้านการ ท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายมุ่งเน้นการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และเชิงสุขภาพ รวมถึงการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเดิม พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ เชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวต่อเนื่องในจังหวัด กลุ่มจังหวัด และระหว่างกลุ่มจังหวัด ประกอบ กับส่งเสริมความร่วมมือในการสร้างเครือข่ายและเพิ่มสมรรถนะองค์กร รวมไปถึงการเชื่อมโยงกับ ประเทศ เพื่อนบ้านในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน ซึ่งจำเป็นต้องทำควบคู่กับการพัฒนา ผู้ประกอบการธุรกิจ และ บุคลากรด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยวหรือบริการท่องเที่ยวของ ประชากรในท้องถิ่น เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และพัฒนา ตลาดท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย, 2554 : ออนไลน์)

ด้วยเหตุนี้การค้นหาลักษณะการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายที่เป็นจุดเด่นจึงเป็น สิ่งสำคัญในการช่วยสนับสนุนกลยุทธ์และแนวทางการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดดังที่ กล่าวไปในข้างต้น ทั้งนี้เพราะภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว (Destination Image) คือ ความเชื่อ และความประทับใจของบุคคลต่อสถานที่ในเชิงภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ศิลปะและวัฒนธรรม ความมีชื่อเสียงของบุคคลและปวงชนสถาน ตลอดจนแหล่งที่มาแห่งความบันเทิงรื่นรมย์ ความผ่อนคลาย สมรรถนะในการบำบัดให้เกิดความผ่อนคลายและรักษาทางกายและจิตใจ (Philip Kotler

อ้างอิงจาก รศ.ดร.วุฒิชชาติ สุนทรสมัย, 2551) ดังนั้น การค้นหาภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของจังหวัด เชียงรายจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก เพราะผลการศึกษาก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่จังหวัด เชียงราย คือ สามารถช่วยสร้างให้แหล่งท่องเที่ยวต่างๆในจังหวัดมีภาพลักษณ์เป็นที่ชื่นชอบของ นักท่องเที่ยวได้มากขึ้น ประกอบกับช่วยให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนสามารถวางกลยุทธ์ ทางการตลาดเพื่อแนะนำแหล่งท่องเที่ยว (Destination Marketing) ให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย อันนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของจำนวน นักท่องเที่ยว และ นำไปสู่รายได้ที่เพิ่มมากขึ้นของผู้ประกอบการและประชาชนในท้องถิ่น

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายจาก มุมมองประชาชนในท้องถิ่นและต่างถิ่น อันจะช่วยค้นหาลักษณะอันเป็นเอกลักษณ์ของการ ท่องเที่ยวในจังหวัด เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อใช้สร้างภาพลักษณ์ที่มี ประสิทธิภาพอันจะช่วยก่อให้เกิดผลดีต่อการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายต่อไป โดยอาศัยมุมมอง จากประชาชนในท้องถิ่นและต่างถิ่นที่จะได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวมากที่สุด โดยคาดหวังว่า ข้อมูลจากผลการศึกษาจะช่วยในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีหลักการ และช่วยการตัดสินใจใน เชิงรุกมากขึ้น รวมทั้งเป็นประโยชน์ในการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายในมุมมองของประชาชน ในท้องถิ่นและต่างถิ่น

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบถึงภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายจากมุมมองประชาชนใน ท้องถิ่นและต่างถิ่น
2. ทำให้องค์กร/หน่วยงานภาครัฐและผู้ประกอบการทางด้านธุรกิจการท่องเที่ยวหรือ ภาคเอกชน สามารถนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ด้านการตลาดหรือส่งเสริม ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายต่อไป

นิยามศัพท์

ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย หมายถึง ความคิดเห็น มุมมอง หรือความ ประทับใจของบุคคลต่อประสบการณ์ สิ่งดึงดูดใจ ราคาและสภาพแวดล้อม การพักผ่อน / ผ่อน คลาย ความน่าตื่นตื้นเต้นผจญภัย การเรียนรู้ สังคม และชื่อเสียง ที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยว

ของจังหวัดเชียงรายในกลุ่มประชาชนในท้องถิ่นและต่างถิ่น ซึ่งจัดเป็นแนวความคิดเห็นหรือมุมมอง สามารถเป็นทั้งในด้านที่ดีและไม่ดี ได้กำหนดไว้ ประกอบด้วย 9 ด้าน ดังนี้

1. ประสบการณ์ หมายถึง ความรู้ที่เกิดจากการที่เราได้กระทำหรือได้พบเห็นบางสิ่งบางอย่างมาในชีวิต โดยผ่านภาวะ การรับรู้ การเห็น การฟัง ด้วยตนเองมาแล้ว
2. สิ่งดึงดูดใจ หมายถึง จุดเด่น หรือ เอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น วัฒนธรรม ที่สามารถทำให้เกิดความประทับใจกับประชาชนในท้องถิ่นและนอกท้องถิ่นในการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย เช่น อากาศที่ดี มีธรรมชาติที่สวยงาม วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมที่เป็นเอกลักษณ์
3. ราคา หมายถึง มูลค่าของสินค้าหรือบริการที่แสดงออกมาในรูปจำนวนเงิน หรือ เป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยนในรูปเงินตราที่มีความเหมาะสมเป็นมาตรฐาน
4. สภาพแวดล้อม หมายถึง สิ่งรอบตัวของแหล่งท่องเที่ยว ที่รวมถึงแต่สภาพทางภูมิศาสตร์ ระบบนิเวศ และสภาพอื่น ๆ เช่น สภาพทางกายภาพ สภาพอากาศ กลิ่น เสียง ควัน สภาพน้ำ และความสะอาดอื่น ๆ ที่เกิดในบริเวณสถานที่ท่องเที่ยว
5. การพักผ่อนและผ่อนคลาย หมายถึง การทำจิตใจให้ผ่อนคลาย สงบเพลิดเพลิน การหยุดนึกคิดทบทวนในเรื่องใด ๆ ที่ได้คิดเรื่องนั้นติดต่อกันมาเป็นเวลานาน ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องเรียนงาน ครอบครัวหรือเรื่องส่วนตัว
6. ความน่าตื่นเต้นและการผจญภัย หมายถึง พฤติกรรมของตัวบุคคลเมื่อเจอความท้าทาย มีความรู้สึกลุ้นระทึกที่เต็มใจ ตื่นเต้นที่จะได้ลองของใหม่ๆที่ไม่คุ้นเคยในสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย
7. การเรียนรู้ หมายถึง การปรับเปลี่ยนทัศนคติ แนวคิด และพฤติกรรม อันเนื่องมาจากประสบการณ์จากการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย ในสถานที่ที่สามารถเรียนรู้และค้นพบวัฒนธรรมและวิถีชีวิตใหม่ ๆ หรือ เกิดความนิยมชมชอบต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของการท่องเที่ยวอื่นๆ ที่มีการปรับเปลี่ยนไปในแนวทางที่ดี
8. สังคม หมายถึง ประชากรในแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสนใจและวิถีชีวิตที่คล้ายกัน การมีน้ำใจ อธิษาศัยไมตรีที่ดี อยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน และมีภาษาตลอดจนวัฒนธรรมเป็นแบบเดียวกัน ยึดถือคุณค่าทางสังคมอย่างเดียวกัน
9. ชื่อเสียง หมายถึง การเล่าประสบการณ์การท่องเที่ยวในสถานที่นั้นๆของจังหวัดเชียงรายให้เพื่อนหรือบุคคลอื่นรับฟัง

ประชาชนในท้องถิ่น หมายถึง เจ้าบ้าน หรือ ประชาชนชาวไทยที่มีภูมิลำเนาไปทำงานประจำหรือศึกษาอยู่ในจังหวัดเชียงราย

ประชาชนต่างถิ่น หมายถึง ประชาชนชาวไทยต่างถิ่นที่เป็นผู้เดินทางไปเยือนในสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายโดยมีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ที่ไม่ใช่การไปทำงานประจำ และไม่ใช่คนท้องถิ่นที่มีภูมิลำเนาหรือศึกษาอยู่สถานทีนั้น ทั้งนี้ต้องพักอย่างน้อย 1 คืน